

← SONCE, MOROZ I VITER →

Раз ішли собі Сонце, Мороз і Вітер битим шляхом і зустріли чоловіка.

Глянув той чоловік на них та й каже:

— Доброго здоров'я!

Та й пішов собі.

Стали вони між собою сперечатися: кому він сказав «доброго здоров'я» — чи на всіх, чи, може, кому одному?

Вернулися, доганяють його й питаються:

— Кому з нас, чоловіче, ти доброго здоров'я побажав?

А він:

— А ви хто такі будете?

Один каже:

— Я — Сонце.

Другий:

— Я — Мороз.

Третій:

— А я — Вітер.

— Ну, то я цьому губатому — Вітрові — сказав.

Повернулися вони і йдуть собі.

От Сонце й каже:

— Я його в живих спав!

А Вітер:

— Не спавши, бо я повію холодом і буду його холодити.

А Мороз теж нахваляється:

— Я його взимку зморожу!

А Вітер:

— А коли ти, Морозе, морозитимеш, то я ані війну — от він і не замерзне.

У живих вийшов той чоловік у поле, а Сонце пече, як вогонь! Коли це дмухнув холодний вітер-сіверко — де й спека поділася!

Взимку їде чоловік у ліс по дрова, а там такий Мороз! Аж тріщить! Коли ж Вітер — шусть! — і вдух, ані шелесне. От той чоловік і не змерз.

От як Вітер захистив чоловіка від Сонця й Морозу.

ЛЕВ І ОСЕЛ, ЩО ВДАВАВ ЦАРЯ

Мав чоловік осла. І той осел став старий, і дуже йому надокучило у господаря нагайок набирати. Покинув він його та й пішов у ліс жити. І так собі ходив, набувався і не хотів ліпшого життя, як у лісі.

Але по лісі ходив лев. І осел як побачив здалека лева, то нестямився і відразу впав на землю як неживий.

Та поки лев надійшов, осел собі роздумав, що має робити.

От приходить лев та й питає:

— Що ти таке?

— А ти що? — питає осел.

— Я — цар над усіма звірами.

— О! То ти, — каже осел, — брешеш.

— Та як ти смієш таке казати?! — заревів лев.

— Чому ж це я брешу? — питає осел.

— Бо ти неправду кажеш, адже цар — я.

— А то ж відколи ти цар? — питає лев. — Усі знають, що зроду-віку я цар над усіма звірами!

— Ну, коли це правда, — каже осел, — то ти мушиш мати якусь відзнаку.

— Ну, а ти маєш? — уже легше питає лев.

— Та певно, що маю, — каже осел і поволеньки встає, бо він говорив з левом лежачи.

Підіймає він задню ногу, де акурат була нова підкова прибита, та й каже:

— Бачиш? Оце моя царська печатка.

«Мабуть, він таки справді цар», — подумав лев, і дуже йому встидно стало. Але надумав зробити з ослем ще одну річ.

— Знаєш, — каже, — що? Тепер зробім ще таке: хто за годину більше звірів наловить, той і буде царем.

От розійшлися вони.

Лев пішов у ліс і зараз — там зайця, там саргу, там цапа — наловив, мабуть, штук із десять.

А хитрий ослисько пішов на велику галяву серед лісу і там простягся, мов неживий: очі вивалив, вуха опустил, ноги розкинув — здох та й решта.

Птахи, сороки, ворони позліталися роєм до нього. Зачали його дльобати. Але осел так виправно їх по одній та по дві бив, що птахи навіть не зауважили, що їх стає дедалі менше й менше.

ОЛЯНКА, АБО ДЕРЕВ'ЯНЕ ЧУДО

Був, де не був, на світі один пан. Як умирала його дружина, то попросила перед смертю, щоб він оженився лише з тією, котрій підійде на четвертий палець її весільний перстень.

От ходить пан по світу, міржа жінкам і дівчатам той перстень, але нікому не підходить. А той пан мав дуже красну небогу на ім'я Олянка. Закликав її та й каже:

— А дай-но свій палець — може, тобі підійде?

Надягає її перстень — а він і підійшов.

— Ну, — каже, — тепер мусиш мені за жону бути.

**жінка* А молоденька небога: ні і ні. Не хотіла йти за свого старого вуйка* — боялася гріха. Та він не відступав — дуже й дуже напивав на неї.

Бачить Олянка, що так просто не відкрутиться від нього, та й каже:

— Добре, піду я вам за жону, але мусите мені справити таку сукню, щоб була, як зорі.

Дістав він її таку сукню, як зорі. Але вона й тепер не хотіла за нього. А він дуже натискає, що таки мусить.

— Добре, — каже Олянка. — Справте мені ще таку сукню, як місяць.

Справив її і таку. А вона й далі не хоче йти до шлюбу.

— Ще справте мені таку сукню, як сонце, — каже.

Справив і таку. А наостанок попрохала собі ще й дерев'яну сукню зробити.

Згудувався стрий, але зробив її і таку.

Бачить Олянка, що інакше не буде — пішла до одного покою й зачала дуже молитися, щоб земля її прикрила, бо ніяк вона не хотіла йти за свого старого родича. Молиться вона у тій хатці, молиться. А він її кличе:

— Олянко, Олянко, ходи, бо вже в церкві перший раз дзвонять!

— Зачекайте трошки, я взуваюся.

А вона вже по коліна в землі була. Земля вже її приймала.

**вуйко* І знов загойкує* вуйко на неї:

— Олянко, Олянко, ходи, бо вже другий раз дзвонять!

— Чекайте, най собі панчохи підв'яжу.

А вона вже по пояс у землі була.

Загойкує на неї і втретє:

— Олянко, Олянко, ходи, бо вже третій раз дзвонять.

— Зачекайте ще трошки, най уберу коралі.

А вона вже по плечі в землі була.

— Ходім, — каже, — до нашого цесаря. Я там знаю всі ходи. Там щось украдемо. А злодій відхилив руку — і трає його в пилік!

— Ти знаєш, — каже, — який наш цесар добрий, а ти йшов би до нього красти? А знаєш, які там пси? Вони тебе там з'їдять! А знаєш, яка там варта? Там би тебе вбили! Крадемо підемо красти до першого міністра, то добрий шахрай.

— Як іти, то йти, — каже цесар.

Збралися вони та й пішли до міністра. Приходять, а там вікна дуже високо. Цесар пригнувся, злодій виліз йому на плечі й зазирає у вікно.

А там по кімнаті ходить міністр і промовляє до своєї дружини:

— Завтра зваримо сильну отруту і закривемо в гості цесаря. Цесар вип'є і умре. Так я стану цесарем, а ти — цесарицею.

Злодій зліз із цесаря, вийшли вони на вулицю.

— Як би ти знав, камра́те*, — каже злодій, — що вони там за нашого цесаря говорили! Кажали, що зварять сильну отраву, закривуть його в гості, і цесар від тої отрави умре. Тоді міністр стане цесарем, а його жона — цесарицею. От би сказати цесареві — великі гроші будуть за це діло.

— Знаєш, камра́те, — каже цесар, — добре буде, як ми завтра зрання на свіжу голову усе це обміркуємо. Але ж як ми впізнаємо один одного, бо тепер темно?

— А ти свою шапку впізнаєш? — питає злодій.

— Так, — каже цесар.

— То поміняймося шапками, а завтра підемо в шапках до церкви. І я коло церкви впізнаю на тобі свою шапку, а ти на мені — свою.

От і добре. Цесар устав раненько. Але не сам устав, бо він заснав, як камінь у мурі. Придворна челядь його збудила. Цесар швиденько зібрався та й подався до церкви у чужій шапці. Але челядь не сміє спитати: «Чому ви, світлий цесарю, у чужій шапці?»

Увійшли до церкви, правиться служба. А злодій у цесаревій шапці посід церковною ходить і слухає підрапу. Простішали «Святий Боже» — знає, «Іже херувими» — знає, «Віруно» — знає. Слухає, вже й «Отче наш» проказують — скоро будуть з церкви виходити. Люди виходять, а злодій до дверей — дивиться по людях, бо хоче впізнати свою шапку.

Виходить цесар, надяг злодієву шапку. Дивиться — о, і його шапка прийшла.

Наказує цесар вартовим:

— Пильнуйте, аби той у шапці нікуди не втік. Приведете його до мене в палац.

Стали вартові коло злодія. А він глум — і-я-я! — його шапка на цесареві!

«Ов! То я з цесарем ходив красти?! Це не може бути!..» — Злодій уже готовий був тікати, а вартові не пускають:

* драматично,
сварливо

Була собі одна пара: муж і жона. Жона була дуже джанглітна* і все сварилася зі своїм чоловіком.

На біду прийшов вовк і з їм чотири віщії з кошари. Чоловік уже й боявся жоні те вповісти, бо знав, що біда буде його вечеря. Але й утаїти ніяк того не міг.

І так він смиренно каже до жінки:

— Ой, жоно, недобре в нас сталося.

— А що, а що? — питає жона.

— Я тобі сказав би, але ти будеш люта.

— Та що там? Кажі вже!

От чоловік і каже:

— Та прийшов вовк у кошару і з їм чотири віщії.

* засталося,
газда

— А бодай би ти, газдо, був сам пропав! Отакій ти в мене газда*! Навіть кошару добре не загородиш, не те що!.. Готова праця пропала!

А чоловік на те:

— Цить, жоно, ми це перебудемо! Де худоба, там і шкода.

Пішов до сусіди й позичив таке залізо, що ним вовків ловлять. Поклав залізо на те місце, куди вовк зайшов, і лишив там на ніч.

Вранці прийшов, дивиться — е! — попався вовк у залізо.

Дуже врадувався газда, скоренько біжить до жони:

— Ой, жоно! Я би тобі щось мовив, але не таке, як учора!

— Ну, що там такого? Вічно ти мені якоїсь дурної новини приказуєш!

— Ану ж слухай: я зловив того вовка, що наші віщії поїв!

Пішла жона, узділа вовка в капкані та й каже:

— Хвала Богові, що ти його зловив. Тепер знаєш що? Тепер придумай таку йому кару, щоб жив — і вічно мучився!

Чоловік каже:

— Та що б його таке придумати? Коли йому їсти не дам — здохне з голоду, скоро здохне. Коли його бити буду — то здохне од моєї битки.

А жона:

— Що мені до того!.. Даю тобі три дні: придумай таку кару, як я сказала!

Газда пішов та й так собі міркує: «Та чи треба комусь гіршої кари, як моя... Відколи оженився, то все бідує. То краще буде, як я й вовка ожению!».

Та й оженив вовка з своєю жоною.

